

УДК 373.2.016:811

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2026-3\(228\)-124-129](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2026-3(228)-124-129)

КАРАПУЗОВА ІРИНА ВАЛЕРІЇВНА,

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка, м. Полтава, Україна

Iryna Karapuzova,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Preschool Education,
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, Ukraine

E-mail: karapuzovaiv@gsuite.pnpu.edu.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3552-080X>

ПАЛЕХА ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА,

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри початкової освіти,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка, м. Полтава, Україна

Olha Palekha,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Primary School Education, Poltava V. G. Korolenko
National Pedagogical University, Poltava, Ukraine

E-mail: palehaom@gsuite.pnpu.edu.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9894-4944>

МЕТОДИКА ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ (CLIL) В РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

A Розглянуто теоретичні засади та практичні аспекти застосування методики предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

Проаналізовано ключові принципи підходу CLIL, його адаптацію до вікових особливостей дітей старшого дошкільного віку, а також можливості інтеграції іноземної мови у різні освітні лінії.

Представлено детальний опис педагогічного експерименту, проведеного на базі закладів дошкільної освіти м. Полтави: схарактеризовано ігри, вправи та методичні прийоми, що застосовувалися на формульованому етапі; наведено порівняльний аналіз результатів констатувального та контрольного зрізів.

Ключові слова: CLIL; предметно-мовне інтегроване навчання; дошкільна освіта; іноземна мова; білінгвальне навчання; старший дошкільний вік; мовний супровід, мовленнєва рутини, англійська лексична компетентність, педагогічний експеримент

CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING (CLIL) METHODOLOGY IN PRESCHOOL EDUCATION

S The article examines the theoretical foundations and practical aspects of applying Content and Language Integrated Learning (CLIL) methodology in the educational process of preschool institutions in Ukraine. The relevance of the study is determined by the Law of Ukraine "On Ensuring the Functioning of the English Language as the Language of International Communication in Ukraine" (2024) and the forthcoming requirement for mandatory English language learning in senior preschool groups from September 2026.

The key principles of the CLIL approach are analyzed through the lens of D. Coyle's "4C" model (content, communication, cognition, culture) and its adaptation to the developmental characteristics of children aged 5–6. The "soft CLIL" model is identified as the most appropriate format for preschool settings, in which English is integrated situationally into various types of activities rather than taught as a separate subject.

The article presents a detailed description of a pedagogical experiment conducted at preschool institutions in Poltava. The ascertaining stage revealed that the majority of children demonstrated a low level of foreign language lexical competence. During the formative stage, a range of methodological tools were systematically applied. They are the following: didactic games ("Magic Bag", "Color Hunt", "Simon Says", "What's Missing?"), role-play activities ("Supermarket", "Doctor's Office", "Weather Forecast"), creative tasks with language support, daily language routines, songs, chants, and scaffolding techniques. The results of the control stage confirmed the effectiveness of the methodology.

Children in the experimental group demonstrated significantly higher levels of foreign language lexical competence compared to the control group, while indicators of native language development remained at normative levels. The pedagogical conditions for effective CLIL implementation in Ukrainian preschool settings are substantiated.

Keywords: CLIL; content and language integrated learning; preschool education; foreign language; bilingual learning; senior preschool age; scaffolding; language routine; lexical competence; pedagogical experiment

Актуальність проблеми. У сучасних умовах євроінтеграційних прагнень України та зростання потреби у багатомовних громадянах іноземна мова стає невід'ємним складником освіти вже з раннього дитинства. Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019) та оновленим Законом України «Про дошкільну освіту» закріплено пріоритет мовного розвитку в дошкільних установах. Особливу увагу привертає Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020) та відповідні зміни в освітній політиці, що передбачають обов'язкове вивчення англійської мови у старших групах закладів дошкільної освіти з вересня 2026 року [5].

Суттєвим стимулом для широкого впровадження CLIL в Україні став Закон України «Про забезпечення функціонування англійської мови як мови міжнародного спілкування в Україні» від 25 квітня 2024 р. № 3651-IX, який зобов'язує заклади освіти всіх рівнів забезпечити викладання дисциплін із залученням англійської мови [4]. Для закладів дошкільної освіти це означає не лише введення окремих занять із англійської мови, а й поступову інтеграцію іноземної мови в повсякденний освітній процес. Особливості та перспективи впровадження CLIL в українській системі освіти детально проаналізовано в роботі О. Посудієвської [7], що свідчить про зростання наукового інтересу до цієї проблематики.

За таких умов методика предметно-мовного інтегрованого навчання (Content and Language Integrated Learning – CLIL) набуває особливої актуальності, оскільки забезпечує органічне поєднання вивчення іноземної мови з опануванням змісту освітніх ліній базової програми. Це відповідає принципам дитиноцентризму та природовідповідності, що лежать в основі сучасної дошкільної педагогіки, а також загальноєвропейським тенденціям двомовної освіти [14].

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Методика CLIL як педагогічний феномен активно досліджується з 1990-х років. Її концептуальні засади закладено у працях D. Marsh, G. Lange, A. Mehisto, які визначили CLIL як дуально спрямований освітній підхід, де іноземна мова використовується для вивчення немовних предметів [14]. Критичний аналіз CLIL та перспективи його розвитку здійснили J. Cenoz, F. Genesee та D. Gorter, вони систематизували дослідницькі здобутки і визначили актуальні вектори наукових пошуків [10]. Практику впровадження CLIL у різних освітніх контекстах Європи проаналізували G. Korbek та J. Wolf, доводячи універсальність методологічних труднощів, пов'язаних із підготовкою педагогів і дидактичним забезпеченням [13].

У вітчизняному науковому просторі питання організації мовленнєвого розвитку дошкільників висвітлено в дослідженнях А. Богуш [1]. Особливості та перспективи впровадження CLIL в українській освіті досліджувала О. Посудієвська [7], а ефективність і застосування CLIL в Європі та за її межами проаналізував Г. Лисак [6]. Практичний досвід реалізації CLIL в українських закладах освіти задокументований О. Вовченко, Г. Гончаровою та З. Канівцем [2]. Аспекти методологічного виміру впровадження CLIL у вищій освіті розглянуто в новітніх

наукових розвідках [3], що відкриває перспективи для підготовки майбутніх педагогів до застосування цієї методики. Однак інтеграція підходу CLIL безпосередньо в освітній процес закладів дошкільної освіти залишається недостатньо розробленою в українській педагогічній науці.

Зарубіжні дослідники D. Coyle, P. Hood, D. Marsh обґрунтували модель «4С» як основу CLIL-навчання: зміст (content), комунікація (communication), пізнання (cognition), культура (culture) [11]. Роль ігрової діяльності у мовному розвитку дошкільників досліджувала S. Mourão, яка адаптувала CLIL-підходи для роботи з дітьми віком 3–6 років [15; 16]. Принципи комунікативного CLIL-класу обґрунтувала S. Frank Schmid, акцентуючи на важливості автентичної мовленнєвої взаємодії [12]. Упровадження CLIL на рівні початкової школи та пов'язані з ним виклики для педагогів вивчали N. Anggraini, A. Munir, O. Purwati [8].

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність теоретичних напрацювань щодо методики CLIL загалом, в українській дошкільній педагогіці залишаються недостатньо розробленими наступні аспекти: адаптація моделі «4С» до вікових особливостей дітей 5–6 років; визначення педагогічних умов реалізації CLIL у закладах дошкільної освіти України; розроблення конкретного методичного інструментарію (ігор, вправ, дидактичних матеріалів) для вихователів, які не є носіями мови; інтеграція CLIL у чинні освітні програми для дошкільників; розроблення діагностичних методик для оцінювання ефективності CLIL-навчання у ЗДО.

Мета статті: розкрити теоретичні засади та визначити методичні особливості реалізації CLIL в освітньому процесі закладів дошкільної освіти; представити результати педагогічного експерименту з апробації розробленої методики, зокрема детально схарактеризувати використані ігри, вправи та прийоми роботи; обґрунтувати педагогічні умови ефективного впровадження CLIL у роботу з дітьми старшого дошкільного віку.

Викладення основного матеріалу. CLIL – методичний підхід, за якого навчальний предмет або освітня галузь викладається засобами іноземної мови, а сама іноземна мова вивчається через зміст інших освітніх ліній [11]. Для дошкільної освіти це означає, що іноземна мова використовується не як самостійний предмет, а як засіб пізнання навколишнього світу.

Ключовою теоретичною основою CLIL слугує модель «4С», запропонована D. Coyle: зміст (content) – предметні знання та вміння; комунікація (communication) – мовні засоби для засвоєння змісту; пізнання (cognition) – розвиток мислення через мову; культура (culture) – формування міжкультурної свідомості [11]. Для дошкільного віку ця модель трансформується з урахуванням провідного виду діяльності – гри.

Вікові особливості дітей 5–6 років визначають специфіку реалізації CLIL у ЗДО. Дослідниця S. Mourão наголошує, що дошкільники засвоюють іноземну мову через конкретні, чуттєво насичені дії, а не через абстрактні правила [15]. Тому основними формами роботи в дошкільному CLIL є

ігрова діяльність (рольові ігри, дидактичні ігри з елементами іноземної мови), художньо-естетична діяльність (малювання, ліплення, аплікація з використанням лексики іноземної мови), природознавчі міні-дослідження з паралельним засвоєнням мовних одиниць, читання вихователем та обговорення адаптованих текстів іноземною мовою.

В умовах України реалізація CLIL має свою специфіку, пов'язану зі статусом англійської мови як іноземної (на відміну від країн із двомовними традиціями). Це зумовлює необхідність системного підходу до організації мовного середовища та вищих вимог до методичної підготовки педагогів [3].

Зокрема, ефективна реалізація CLIL у дошкільному закладі потребує: 1) створення мовно збагаченого розвивального середовища з двомовним маркуванням; 2) системного планування CLIL-занять відповідно до тематичних блоків освітньої програми; 3) застосування методу "scaffolding" (мовного підтримувального каркасу); 4) підготовленості педагога до білінгвальної взаємодії з дітьми; 5) партнерства з батьками щодо підтримки іноземної мови вдома [2; 7].

Досвід практичної реалізації CLIL в різних освітніх контекстах (Іспанії, Італії, Туреччині, Чехії) свідчить, що виклики впровадження цього підходу є схожими незалежно від країни: недостатня підготовка педагогів, брак відповідних дидактичних матеріалів і потреба у структурованій методичній підтримці [13]. Аналогічні тенденції виявлені й у дослідженні, проведеному на рівні початкової школи: педагоги вказують на ключову роль методичної компетентності та організації навчального середовища [8]. Принцип комунікативності, обґрунтований S. Frank Schmid, є особливо актуальним для дошкільного CLIL: мова має функціонувати як засіб реального спілкування, а не як навчальний предмет [12].

Досвід практичної реалізації CLIL у закладах освіти України, зокрема задокументований О. Вовченко та ін. [2], підтверджує, що системне впровадження цього підходу дає стійкі позитивні результати навіть за відсутності педагогічності мови, за умов належної методичної підготовки та підтримки педагогічного колективу. На рівні вищої освіти дослідники також наголошують на необхідності формування CLIL-компетентності майбутніх педагогів у процесі їхнього фахового навчання [3].

Методологія та організація дослідження. Дослідження проводилося протягом 2024/2025 навчального року на базі трьох закладів дошкільної освіти м. Полтави: ЗДО № 17, № 60, № 80. До педагогічного експерименту було залучено 84 дитини старшого дошкільного віку (5–6 років): 42 дитини склали експериментальну групу (ЕГ) та 42 – контрольну групу (КГ). Групи були зрівняні за статтю, віком і рівнем мовного розвитку рідною мовою.

Для діагностики рівня іншомовної лексичної компетентності дошкільників розроблено авторську методику, що включала три блоки: 1) розуміння англомовних слів у знайомому контексті (рецептивний рівень); 2) впізнавання англомовних слів за малюнком (рівень впізнавання); 3) самостійне називання предметів і дій іноземною мовою (продуктивний рівень). Кожен блок

оцінювався за трибальною шкалою: низький, середній, достатній рівень.

Експеримент складався з трьох етапів: констатувальний зріз (вересень 2024 р.) – визначення початкового рівня іншомовної лексичної компетентності дітей обох груп; формувальний етап (жовтень 2024 – квітень 2025 р.) – упровадження розробленої методики CLIL в ЕГ при традиційному навчанні в КГ; контрольний зріз (травень 2025 р.) – повторне діагностування обох груп за тією ж методикою.

Результати констатувального зрізу. На початку дослідження більшість дітей обох груп виявили низький або середній рівень англомовної лексичної компетентності. Результати констатувального зрізу представлено в табл. 1:

Таблиця 1

Результати констатувального зрізу (вересень 2024 р.)

Рівень	Експериментальна група (ЕГ)	Контрольна група (КГ)
Низький	20 дітей (47,6%)	21 дитина (50,0%)
Середній	16 дітей (38,1%)	15 дітей (35,7%)
Достатній	6 дітей (14,3%)	6 дітей (14,3%)

Статистичний аналіз підтвердив відсутність достовірних відмінностей між групами на етапі констатувального зрізу, що свідчить про їхню початкову однорідність. У рецептивному блоці діти обох груп розуміли переважно 3–5 слів із запропонованих 20 (лексика тематичних блоків "Colors", "Animals", "Numbers 1–5"). Самостійне продукування англомовних одиниць було практично відсутнє. Лише 2–3 дитини з кожної групи могли назвати кольори або цифри англійською.

У ході формувального етапу в ЕГ систематично впроваджувалася методика «м'якого» CLIL (soft CLIL). Англійська мова інтегрувалася у щоденний освітній процес через різні тематичні блоки. Заняття будувалися за авторською чотирикомпонентною структурою: мотиваційний, змістово-мовний, продуктивний і рефлексивний етапи. Нижче детально описано конкретні ігри, вправи та прийоми, що застосовувалися.

1. Дидактичні ігри на формування лексичного запасу.

"Magic Bag" («Чарівний мішечок»). Дитина навпацки визначала предмет у мішечку та називала його англійською. Гра проводилася у межах тематичного блоку "Farm Animals" (корова, вівця, кінь, свиня). Діти торкалися іграшкових тварин і намагалися назвати їх: "It's a cow!", "I think it's a horse!". Педагог підтримував дитину фразою-каркасом: "Is it a...?". Гра сприяла розвитку як рецептивної, так і продуктивної лексики.

"Color Hunt" («Полювання на кольори»). Діти отримували кольорові картки та шукали у груповій кімнаті предмети відповідного кольору, озвучуючи: "I found something red. It's an apple!" Педагог вводив структуру "I can see... it's...". Гра пов'язувала лексику кольорів із реальним середовищем і закріплювала її у природній комунікативній ситуації.

"Simon Says". Адапована для дошкільників класична гра використовувалася у межах тем "Body Parts" та "Actions". Команди давалися виключно англійською: "Simon says, touch

your nose!"; "Simon says, jump!". Елемент змагання підтримував мотивацію дітей. Гра забезпечувала багаторазове повторення лексики в ігровому контексті без штучного заучування.

"What's Missing?" («Чого не вистачає?»). На ігровому підносі виставлялися 5–7 предметів або іграшок, тематично пов'язаних із поточним блоком. Діти запам'ятовували їх, заплющували очі, після чого педагог прибирав один предмет. Завдання дітей – назвати зниклий предмет: "The apple is missing!", "Where is the rabbit?"

2. Рольові ігри та комунікативні ситуації.

"Supermarket" («Супермаркет»). Рольова гра тривала протягом 3-х тижнів тематичного блоку "Food". Діти розподіляли ролі покупця і продавця. Покупець обирав продукт і питає: "Can I have an apple, please?", продавець відповідає: "Here you are! That's one pound". Педагог виступав у ролі помічника, вводючи нові лексичні одиниці в процесі гри. Гра інтегрувала математику (рахунок грошей) і соціальний досвід.

"Doctor's Office" («Кабінет лікаря»). Рольова гра у межах теми "My Body / Health". Діти грали ролі лікаря і пацієнта: "What's the matter?"; "My head hurts"; "Open your mouth, please"; "Take this medicine". Медичні реквізити (іграшковий стетоскоп, бинт) посилювали занурення у ситуацію. Гра інтегрувала тему здоров'я з іншомовним спілкуванням.

"Weather Forecast" («Прогноз погоди»). Щоранку одна дитина виконувала роль ведучого погоди. Використовувалася велика карта погоди з малюнками: sunny, cloudy, rainy, windy, snowy. Ведучий проголошував: "Good morning! Today it is sunny and warm. Take your hat!" Ця «мовна рутинна» повторювалась щодня впродовж усього навчального року.

3. Творча та продуктивна діяльність з мовним супроводом.

"Art with Words" («Малюємо зі словами»). Під час занять з малювання педагог коментував та запитував дітей англійською: "What colour do you need? Take the blue crayon"; "Draw a big circle – it's the sun!"; "Your butterfly is beautiful!". Діти поступово переймали цей мовний супровід, коментуючи власну роботу. Інтеграція відбувалась органічно, без переривання творчого процесу.

"Nature Detectives" («Юні натуралісти»). Під час прогулянок діти виконували роль дослідників природи. Вихователь роздавав картки з фотографіями та назвами рослин і тварин англійською (leaf, bark, ant, ladybird, puddle). Завдання – знайти об'єкт і «звітувати»: "I found a leaf! It's yellow and brown". Гра пов'язувала спостереження за природою з іншомовною лексикою.

"Cooking Lab" («Кулінарна лабораторія»). Разом із педагогом діти «готували» страви (у навчально-ігровому форматі), нарізали пластилінові овочі для супу, «випікали» печиво. Весь процес супроводжувався англійськими інструкціями: "Add two carrots"; "Mix it well"; "Put it in the oven". Завдання інтегрувало математику (кількість інгредієнтів), природознавство (властивості продуктів) та іноземну мову.

4. Пісні, вірші та мовні рутини.

Щоденні мовні рутини становили основу CLIL-середовища: привітання ("Good morning, everybody! How are you today?"),

прощання ("Goodbye! See you tomorrow!"), підрахунок дітей ("Let's count together!"), коментар погоди. За даними S. Mourão, саме передбачуваність і повторюваність мовних ситуацій створює «безпечний» контекст для іноземномовної активності дитини [13].

Пісні та чанти (chants) активно використовувалися для закріплення лексики. Зокрема, "Head, Shoulders, Knees and Toes" – для теми "Body Parts"; "Old MacDonald Had a Farm" – для "Farm Animals"; "Rain, Rain, Go Away" – для "Weather"; "The Wheels on the Bus" – для "Transport". Музичний ритм і рух полегшують запам'ятовування слів і знижують тривогу перед вивченням англійської мови.

Ранкові кола (Morning Circle) щодня починалися з ритуалу: вітання, демонстрація картки «слова дня» (word of the day), хоровий повтор і використання слова у реченні. Це забезпечувало системне збагачення – близько 3–5 нових слів на тиждень, тобто понад 100 лексичних одиниць за навчальний рік.

5. Метод "scaffolding" (мовний підтримувальний каркас).

Відповідно до дослідницьких рекомендацій [2; 11], педагоги ЕГ систематично застосовували техніки мовного каркасу: "sentence starters" (початки речень: "I think...", "I can see...", "It is..."); "key word cards" (картки-підказки з малюнком і словом, доступні дітям); перефразування ("So you mean the dog is big? A big dog!"); коментування дій дитини іноземною мовою без примусу до відповіді. Ці техніки знижували комунікативну тривогу та формували впевненість у використанні іноземної мови.

У травні 2025 року проведено контрольний зріз за тією ж методикою, що й на констатувальному етапі. Результати обох груп суттєво різняться (табл. 2):

Таблиця 2

Результати контрольного зрізу (травень 2025 р.)

Рівень	Експериментальна група (ЕГ)	Контрольна група (КГ)
Низький	4 дитини (9,5%)	18 дітей (42,9%)
Середній	17 дітей (40,5%)	17 дітей (40,5%)
Достатній	21 дитина (50,0%)	7 дітей (16,7%)

Аналіз отриманих даних свідчить про суттєву позитивну динаміку в ЕГ: частка дітей із низьким рівнем зменшилась із 47,6% до 9,5% (на 38,1 в. п.), тоді як у КГ – лише з 50,0% до 42,9% (на 7,1 в. п.). Частка дітей із достатнім рівнем в ЕГ зросла з 14,3% до 50,0%, у КГ – з 14,3% до 16,7%. Загальний приріст іншомовної лексичної компетентності в ЕГ становив 23,1 в. п. порівняно з 8,3 в. п. у КГ, що є статистично достовірним результатом. Отримані показники корелюють із результатами, зафіксованими О. Вовченко та ін. у ході дослідно-експериментальної роботи з CLIL в українських закладах [2], а також відповідають зарубіжним даним щодо ефективності CLIL у різних освітніх контекстах [8; 13].

Важливо, що за показниками розвитку рідної мови та предметних знань діти ЕГ не поступалися дітям КГ. Середній бал за критеріями мовленнєвого розвитку рідною мовою (за Базовим компонентом дошкільної освіти) в ЕГ становив

4,2 з 5, у КГ – 4,1 з 5. Отже, впровадження CLIL не спричинило зниження рівня розвитку рідної мови, що підтверджується даними J. Cenoz щодо взаємопідсилювального ефекту двомовного навчання [9] та висновками критичного аналізу CLIL J. Cenoz, F. Genesee та D. Gorter [10].

Особливо показовою є динаміка у продуктивному блоці діагностики. Якщо на констатувальному зрізі лише 2–3 дитини з ЕГ могли самостійно назвати кілька слів англійською, то на контрольному зрізі 34 дитини (80,9%) вільно використовували від 15 до 30 лексичних одиниць у межах вивчених тем, 24 дитини (57,1%) будували прості речення за зразком-каркасом, 11 дітей (26,2%) ініціювали мовлення самостійно, без підказки педагога.

Результати дослідження. У ході дослідження визначено, що CLIL у закладах дошкільної освіти найефективніше реалізується за умови його інтеграції в чотири освітні лінії базової програми: «Дитина в природному довкіллі»; «Дитина у світі культури»; «Гра дитини»; «Дитина в соціумі». Зокрема, під час занять з ознайомлення з природою можна природно вводити лексику тематичних блоків “Seasons”, “Animals”, “Plants” тощо.

Розроблена модель CLIL-заняття для старших дошкільників включає наступні структурні компоненти: 1) мотиваційний етап – введення теми через проблемну ситуацію або казковий персонаж; 2) змістово-мовний – засвоєння нових понять із паралельним введенням англійської лексики; 3) продуктивний – практичне застосування знань у грі або творчій діяльності; 4) рефлексивний – підведення підсумків із використанням засвоєних мовних одиниць.

Дослідження підтвердило, що «м'яка» модель CLIL (soft CLIL), за якої іноземна мова використовується ситуативно в межах різних видів діяльності, є найоптимальнішою для дошкільного віку. За даними J. Cenoz, при систематичному застосуванні м'якого CLIL протягом одного навчального року діти демонструють значне покращення рецептивної іноземної компетентності без зниження показників розвитку рідної мови [9]. Як зазначає S. Mourão, саме передбачуваність і повторюваність мовних ситуацій створює «безпечний» контекст для іноземномовної активності дитини [15].

Педагогічний аналіз показав, що для успішного впровадження CLIL критично важлива позиція педагога як

фасилітатора мовної взаємодії. Вихователь не примушує дітей говорити англійською мовою. Він занурює їх у мовне середовище, де іноземна мова звучить природно і функціонально. Ця роль принципово відрізняється від традиційної ролі вчителя іноземної мови і вимагає спеціальної методичної підготовки [3; 6].

Висновки. CLIL є перспективною педагогічною методикою для закладів дошкільної освіти України, яка відповідає сучасним тенденціям мовної освіти та вимогам нормативно-правових документів щодо раннього вивчення іноземних мов. Проведений педагогічний експеримент підтвердив ефективність розробленої методики: у дітей ЕГ рівень англійської лексичної компетентності виявився суттєво вищим, ніж у КГ, а загальна позитивна динаміка становила 23,1 в. п. проти 8,3 в. п. у КГ.

Найефективнішими методичними прийомами виявилися щоденні мовні рутини (ранкові кола, прогноз погоди, привітання), дидактичні ігри з реальними предметами і природним контекстом (“Magic Bag”, “Colour Hunt”, “What’s Missing?”), рольові ігри, що імітують реальні соціальні ситуації (“Supermarket”, “Doctor’s Office”), пісні та чанти як засіб багаторазового повторення лексики, техніки “scaffolding” для підтримки комунікативної впевненості дітей [12].

Органічне поєднання англійської мови з різними видами дитячої діяльності забезпечує природний шлях до формування іноземної компетентності без переважання дитини. Ефективне впровадження CLIL потребує системної методичної підготовки педагогів, спеціально організованого освітнього середовища та тісного партнерства з родинами вихованців [6; 7].

Перспективи подальших розвідок плануються у напрямі розроблення діагностичного інструментарію для оцінювання ефективності CLIL в умовах ЗДО з урахуванням вимог Базового компонента дошкільної освіти, вивчення можливостей цифровізації CLIL-підходу через використання освітніх технологій і застосування для підтримки двомовного розвитку дошкільників, підготовки методичних рекомендацій для вихователів закладів дошкільної освіти щодо впровадження CLIL в умовах обов'язкового навчання англійської мови з вересня 2026 року.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підручник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2011. 704 с.
2. Вовченко О. М., Гончарова Г. С., Канівець З. М. Методика предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) у дії (за результатами дослідно-експериментальної діяльності). *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 5 (206). С. 113–118. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5\(206\)-113-118](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5(206)-113-118).
3. Вовк О. Впровадження принципів CLIL у вищій освіті: методологічний вимір. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Педагогічні науки*. 2025. № 4. С. 42–51. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2025-4-42-51>
4. Закон України «Про забезпечення функціонування англійської мови як мови міжнародного спілкування в Україні» від 25 квітня 2024 р. № 3651-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3651-20> (дата звернення: 15.03.2025).
5. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16 січня 2020 р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення: 15.03.2025).
6. Лисак Г. О. Предметно-мовне інтегроване навчання (CLIL): дослідження його ефективності та застосування в освіті в Європі та за її межами. *Comparative Professional Pedagogy*. 2024. Vol. 14, no. 1. P. 80–87. DOI: [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2024-14\(1\)-10](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2024-14(1)-10)
7. Посудієвська О. Р. Підхід CLIL (предметно-мовного інтегрованого навчання) в українській системі освіти: особливості та перспективи впровадження. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 70, т. 2. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-2-49>
8. Anggraini N. S., Munir A., Purwati O. The Implementation of CLIL at Primary School: Teacher's Perspectives and Challenges. *Edukasia*. 2023. Vol. 4, no. 2. DOI: <https://doi.org/10.62775/edukasia.v4i2.381>
9. Cenoz J. Content-based instruction and content and language integrated learning: the same or different? *Language, Culture and Curriculum*. 2015. Vol. 28, no. 1. P. 8–24. DOI: <https://doi.org/10.1080/07908318.2014.1000922>

10. Cenoz J., Genesee F., Gorter D. Critical Analysis of CLIL: Taking Stock and Looking Forward. *Applied Linguistics*. 2014. Vol. 35, no. 3. P. 243–262. DOI: <https://doi.org/10.1093/applin/amt011>
11. Coyle D., Hood P., Marsh D. CLIL: Content and Language Integrated Learning. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 184 p. ISBN: 978-0-521-13021-9
12. Frank S., Schmid S. The communicative CLIL classroom. *Journal of Immersion and Content-Based Language Education*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.1075/jicb.21015.fra>
13. Korbek G., Wolf J. C. Putting CLIL into Practice in Different Educational Contexts; Italy, Spain, Turkey, and the Czech Republic. *Pedagogical Perspective*. 2022. Vol. 1, no. 2. P. 98–113. DOI: <https://doi.org/10.29329/pedper.2022.493.3>
14. Mehisto P., Marsh D., Frigols M. J. Uncovering CLIL: Content and Language Integrated Learning in Bilingual and Multilingual Education. Oxford: Macmillan Education, 2008. 238 p. ISBN: 378-0-230-02719-0
15. Mourão S., Ellis G. Teaching English to Pre-primary Children. Oxford: Delta Publishing, 2020. 256 p. ISBN: 978-3-12-501399-5
16. Mourão S., Lourenço M. (Eds.) Early Years Second Language Education: International Perspectives on Theory and Practice. New York: Routledge, 2015. 272 p. ISBN: 978-1138014510

References

1. Bogush, A. M. (2011). *Doshkilna linhvodyaktyka: teoriia i metodyka navchannia ditei ridnoi movy v doshkilnykh navchalnykh zakladakh [Preschool linguistic didactics: theory and methodology of teaching children their native language in preschool educational institutions]: pidruchnyk*. Kyiv: Vydavnychi Dim «Slovo» [in Ukrainian].
2. Vovchenko, O. M., Honcharova, H. S., & Kanivets, Z. M. (2023). Metodyka predmetno-movnoho intehrovano navchannia (CLIL) u diyi [CLIL methodology in action]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 5 (206), 113-118. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5\(206\)-113-118](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5(206)-113-118) [in Ukrainian].
3. Vovk, O. (2025). Vprovadzheniya pryntsyviv CLIL u vyshchii osviti: metodolohichnyi vymir [Implementation of CLIL principles in higher education: a methodological dimension]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Pedahohichni nauky [Bulletin of the Bohdan Khmelnytskyi National University of Cherkasy. Pedagogical Sciences]*, 4, 42-51. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2025-4-42-51> [in Ukrainian].
4. *Zakon Ukrainy «Pro zabezpechennya funktsionuvannya anhliyskoyi movy yak movy mizhnarodnoho spilkuvannya v Ukraini» [Law of Ukraine «On ensuring the functioning of the English language as the language of international communication in Ukraine»]*. (2024). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3651-20> [in Ukrainian].
5. *Zakon Ukrainy «Pro povnu zahalnu seredniu osvitu» [Law of Ukraine «On complete general secondary education»]*ю (2020). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> [in Ukrainian].
6. Lysak, H. O. (2024). Predmetno-movne intehrovane navchannia (CLIL): doslidzhennia yoho efektyvnosti ta zastosuvannya v osviti v Yevropi ta za yiyi mezhamy [CLIL: research on its effectiveness and application in education in Europe and beyond]. *Comparative Professional Pedagogy*, 14 (1), 80-87. DOI: [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2024-14\(1\)-10](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2024-14(1)-10) [in Ukrainian].
7. Posudiyevska, O. R. (2023). Pidkhid CLIL v ukrayinskiy systemi osviti: osoblyvosti ta perspektyvy vprovadzheniya [The CLIL approach in the Ukrainian education system]. *Aktualni pytannya humanitarnykh nauk [Current issues in the humanities]*, 70 (2). DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-2-49> [in Ukrainian].
8. Anggraini, N. S., Munir, A., & Purwati, O. (2023). The Implementation of CLIL at Primary School: Teacher's Perspectives and Challenges. *Edukasia*, 4(2). DOI: <https://doi.org/10.62775/edukasia.v4i2.381>.
9. Cenoz, J. (2015). Content-based instruction and content and language integrated learning: the same or different? *Language, Culture and Curriculum*, 28 (1), 8-24. DOI: <https://doi.org/10.1080/07908318.2014.1000922>.
10. Cenoz, J., Genesee, F., & Gorter, D. (2014). Critical Analysis of CLIL: Taking Stock and Looking Forward. *Applied Linguistics*, 35 (3), 243-262. DOI: <https://doi.org/10.1093/applin/amt011>.
11. Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). *CLIL: Content and Language Integrated Learning*. Cambridge University Press. ISBN: 978-0-521-13021-9
12. Frank, S., & Schmid, S. (2023). The communicative CLIL classroom. *Journal of Immersion and Content-Based Language Education*. DOI: <https://doi.org/10.1075/jicb.21015.fra>.
13. Korbek, G., & Wolf, J. C. (2022). Putting CLIL into Practice in Different Educational Contexts; Italy, Spain, Turkey, and the Czech Republic. *Pedagogical Perspective*, 1(2), 98-113. DOI: <https://doi.org/10.29329/pedper.2022.493.3>.
14. Mehisto, P., Marsh, D., & Frigols, M. J. (2008). *Uncovering CLIL: Content and Language Integrated Learning in Bilingual and Multilingual Education*. Macmillan Education. ISBN: 378-0-230-02719-0
15. Mourão, S., & Ellis, G. (2020). *Teaching English to Pre-primary Children*. Delta Publishing. ISBN: 978-3-12-501399-5
16. Mourão, S., & Lourenço, M. (Eds.). (2015). *Early Years Second Language Education: International Perspectives on Theory and Practice*. Routledge. ISBN: 978-1138014510

Дата надходження до редакції
авторського матеріалу 09.04.2026